

EVÕLi 8. sügiskonverents „Kogemus rikastab!“
Kohtla-Järve, 26. november 2022

Euroopa keeleõppe raamdokumendi sõsarväljaanne mitmekeelsest ja -kultuurilisest pädevusest

Ülle Türk
Tartu Ülikooli maailma keelte ja kultuuride
kolledž

Tänased teemad

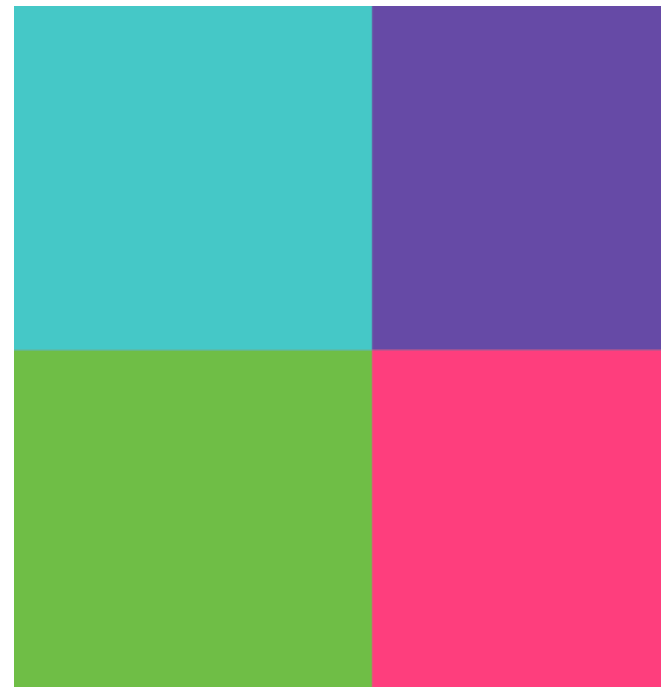
1. Euroopa keeleõppe raamdokument 21 aastat hiljem: mis on jäävat?
2. Sõsarväljaanne: mis on muutunud?
3. Mitmekeelsus ja –kultuurilisus raamdokumendis ja selle sõsarväljaandes

Tänuavaldus

Esitluse koostamisel on kasutatud seminari „Euroopa keeleõppe raamdokument 20 ja raamdokumendi uuendused“ materjale.

Suur tänu, Helen Aedla, Ene Alas, Pilvi Alp, Kristel Kriisa, Anu Lutsepp, Pille Põiklik!

Euroopa keeleõppe raamdokument Eestis

Inglise ja prantsuse keeles 2001. a-l.

Eesti keeles 2003. a tööversioon; 2007. a lõppversioon.

Euroopa keelemapp 12-16 aastastele õpilastele (93.2007)

2010. a kehtima hakanud gümnaasiumi riikliku ainekava ja 2011. a kehtima hakanud põhikooli riikliku ainekava loomisel lähtuti raamdokumendi põhimõtetest ja tasemekirjeldustest.

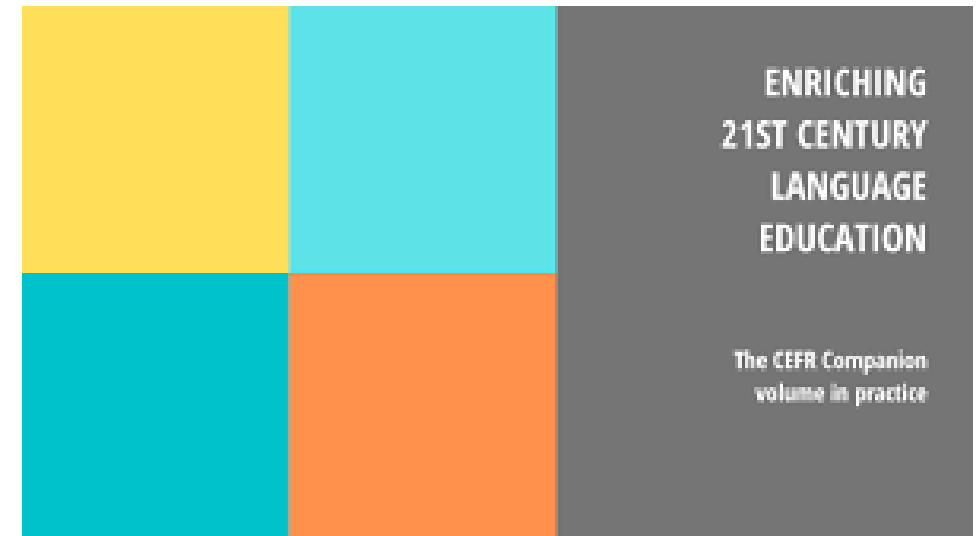
Companion Volume (CV) inglise keeles 2020. aastal.

Eesti keeles **sõsarväljaanne?**

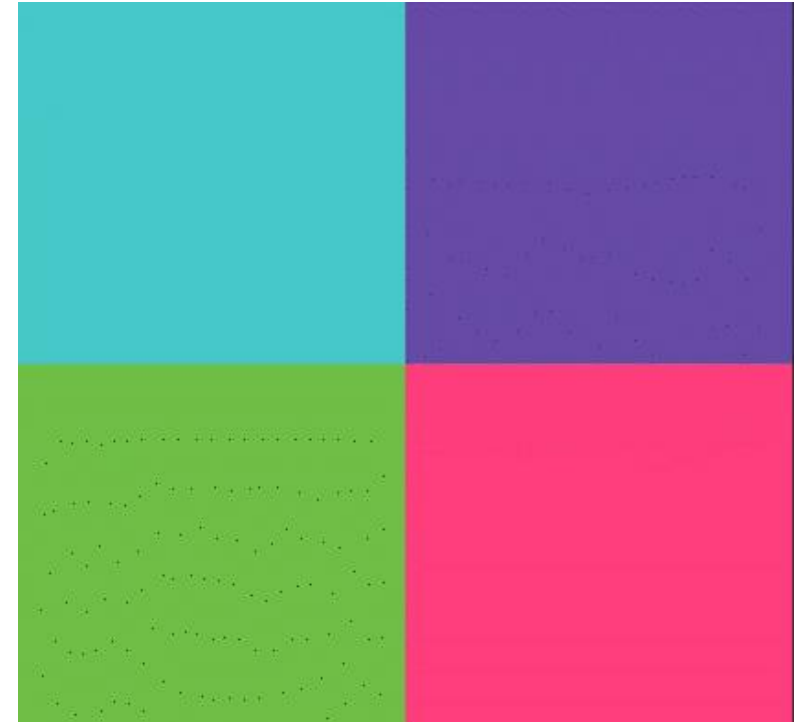
Miks sõsarväljaanne?

- Võtta arvesse 20 aasta kogemused ja läbiviidud uurimuste tulemused.
- Seletada lahti raamdokumendi põhimõtted.
- Täita raamdokumendi lüngad.
- Parandada/ süstematiseerida raamdokumendi terminoloogiat.
- Ei asenda raamdokumenti, vaid täiendab seda.
- Kõik raamdokumendi põhimõtted kehtivad endiselt.

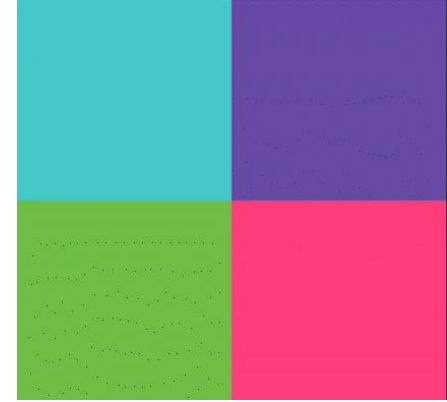

Raamdokumendi põhimõtted

Sõsarväljaande 2. peatükk: Õpetamise ja
õppimise põhiaspektid Euroopa
keeleõppe raamdokumendis

Raamdokumendi ja sõsarväljaande sisu võrdlus

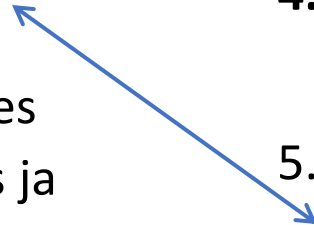

Raamdokumendi peatükid

1. Euroopa keeleõppe raamdokument ning selle poliitiline ja hariduslik taust
2. Ainekäsitus
3. Ühtsed keeleoskustasemed
4. Keelekasutus ja keeleõppija
5. Keelekasutaja või -õppija pädevusliigid
6. Keele õppimine ja õpetamine
7. Ülesanded ja nende roll keeleõppes
8. Ühiskonna keeleline mitmekesisus ja õppekava
9. Keeleoskuse hindamine

Sõsarväljaande peatükid

1. Sissejuhatus
2. Õpetamise ja õppimise põhiaspektid Euroopa keeleõppe raamdokumendis
3. Keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: suhtluse keeletoimingud ja –strateegiad
4. **Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: mitmekeelsus ja –kultuurilisus**
5. Euroopa keeleõppe raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: suhtluspädevus
6. Raamdokumendi tasemekirjelduste näidisskaalad: viipekeelepädevus

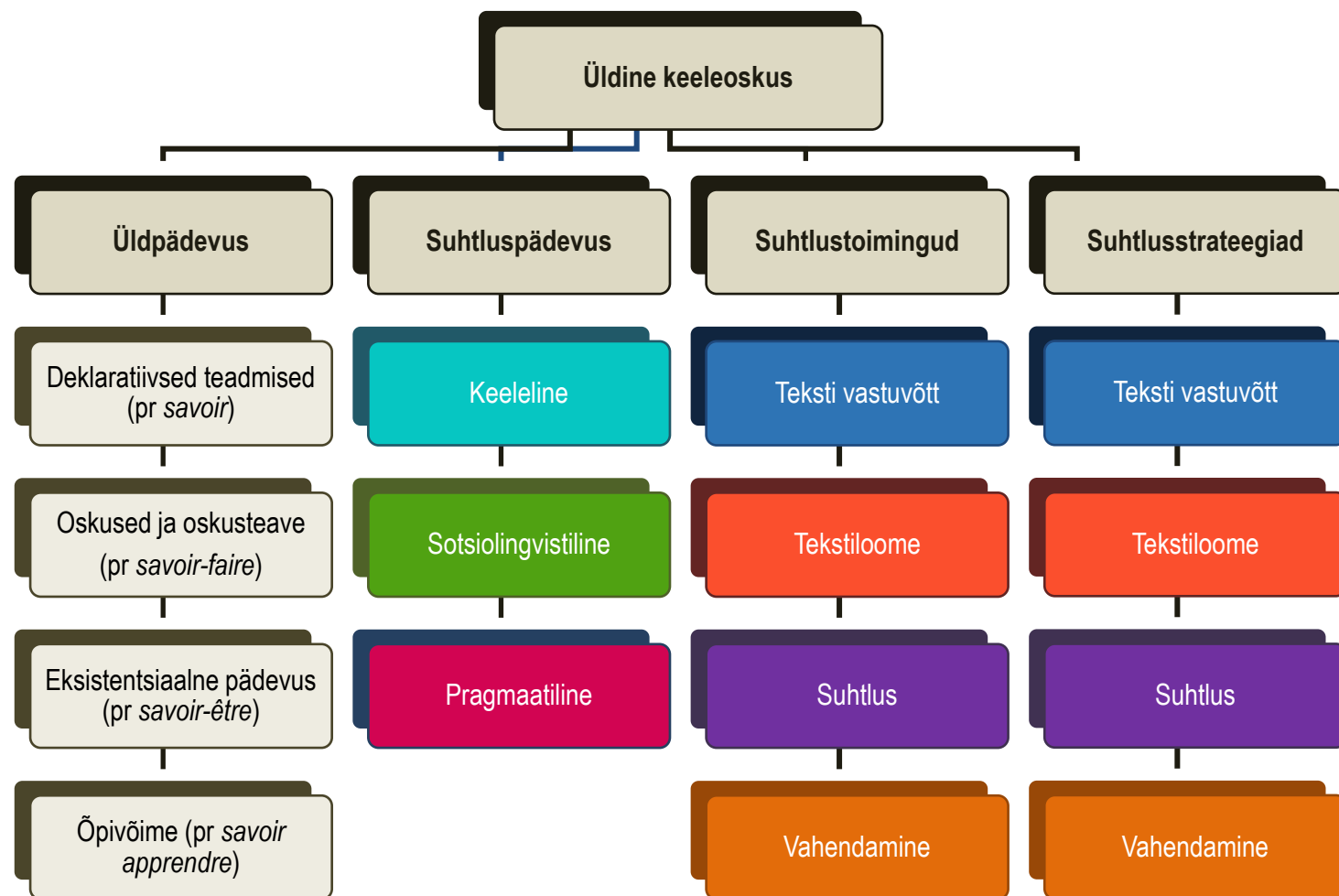
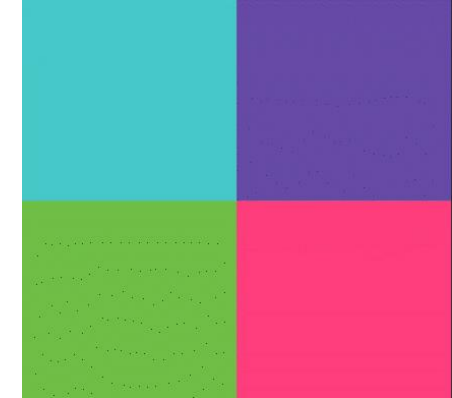

Raamdokumendi alusseisukohti

- Raamdokumendi eesmärk on aidata parandada keeleõppe kvaliteeti ja tõhusust.
- Keelekasutajat ja -õppijat käsitletakse ühiskonna tegusa liikmena, kes toimib ühiskondlikus kontekstis ja tegutseb õppeprotsessis teadlikult.
- Eesmärgiks on ainekavade ja kursuste kavandamine lähtuvalt tegelikest suhtlusvajadustest, mis tulenevad tegeliku elu ülesannetest ja mille kohta koostatud *can-do*-skaalad näitavad õppijatele ette edasised eesmärgid.
- Eelkõige tähendab **tegevusele suunatud käsitus** keeletundides eesmärgipäraste, koostööd soodustavate **ülesannete** (EKR 7. ptk) täitmist, milles ei ole põhitähelepanu keelel.

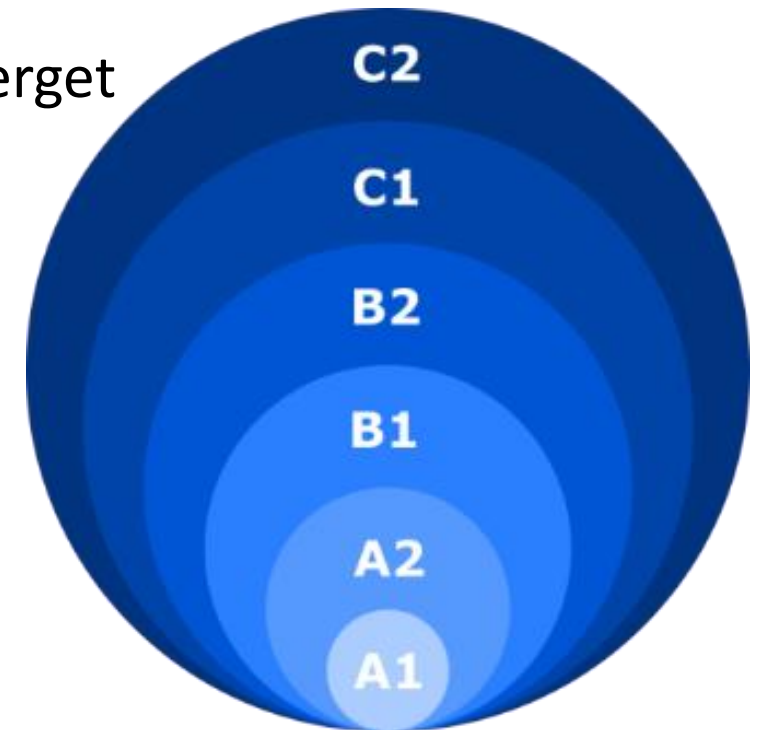
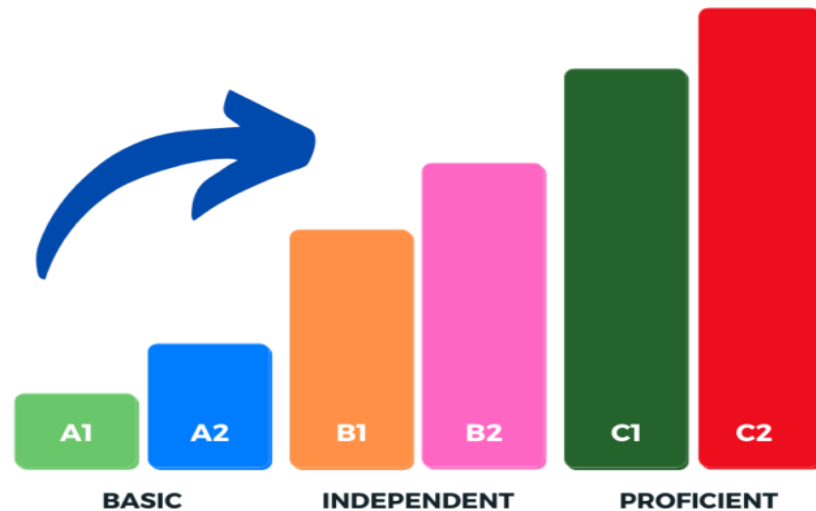
Raamdokumendi kirjeldusskeem (2.4)

Raamdokumendis tähendab termin „keeleoskus” võimet/ suutlikkust sooritada keelelisi toiminguid suhtluse eesmärgil (*can do...*). **Suhtlustoimingud** tuginevad **üld- ja suhtluspädevusel** ja nende käigus aktiveeritakse sobivad **suhtlusstrateegiad**.

Keeleoskustasemed (2.6 ja 2.7)

„**Kuigi taset C2** on nimetatud **haritud emakeelekõneleja** tasemeks, ei kavatseta sellega viidata emakeelekõnelejaga võrdsele või lähedasele pädevusele. See tase peaks iseloomustama eriti edukatele õppijatele omast täpset, kerget ja asjakohast keelekasutust.” (Raamdokumendi osa 3.6)

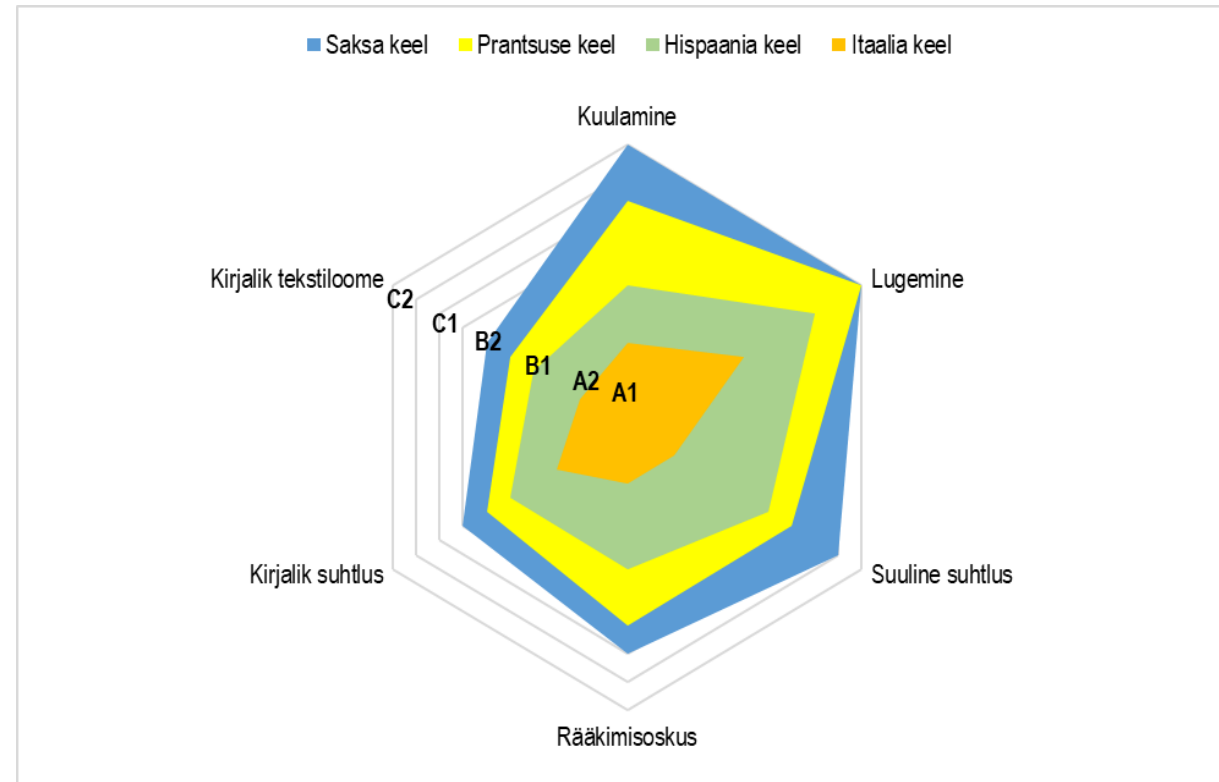

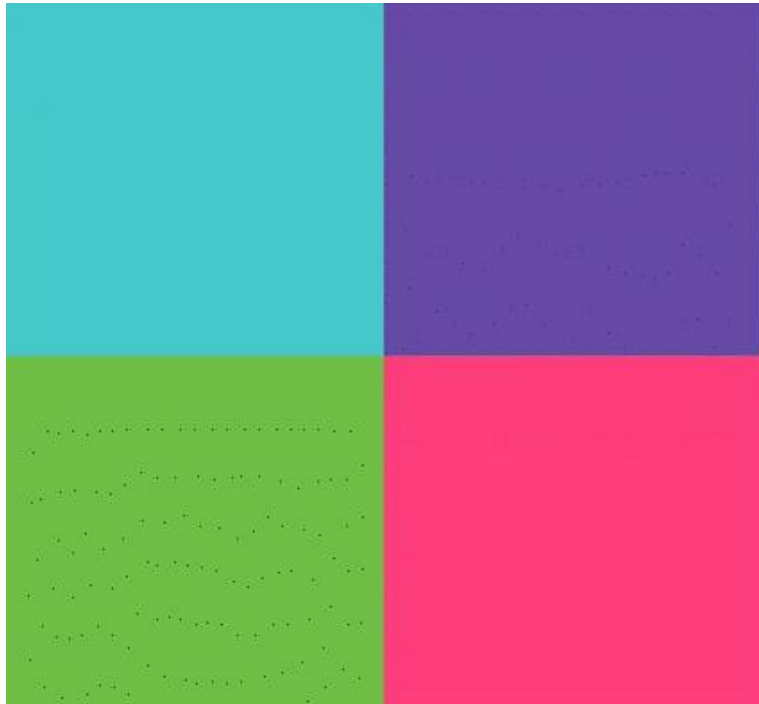
Keeleoskuse areng

Keelekasutaja või -õppija keeleoskus on peaaegu alati ebaühtlane ja osaline.

Teise keele omandamise esmane tunnus (st arengu näitaja) on keelekasutusse uute vormide lisandumine, mitte nende veatu kasutamine.

- Keelekasutuse õigsus/ täpsus
- Keelekasutuse ladusus/ soravus
- Keelekasutuse keerukus

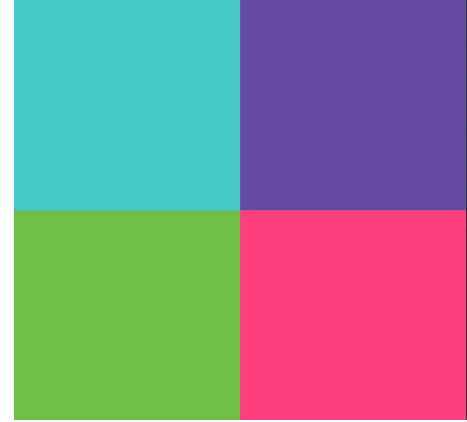

Muudatused ja täiendused 2001. a näidisskaalades

Muudatused sõnastuses

- ‘Emakeelekõneleja’ on läbivalt asendatud ‘kõnelejaga’ või ‘teiste kõnelejatega’ või ‘sihtkeele kõnelejaga’.
- Muudatused, mis tagavad sooneutraalsuse ja modaalsusülesuse (et skaalad oleksid võrdselt kasutatavad ka viipekeelte puhul), nt *spoken production* on asendatud *oral production*’iga.
- Mitmes skaalas on C2 tasemel ‘väga kategoorilisi määratlusi kohandatud nii, et need kajastaksid paremini C2-taseme keelekasutaja või -õppija pädevusi’.

Täiendused

- Lisandunud on A1st madalam tase – **eel-A1**.
 - Näiteks infovahetuses (3.3.1.1): **Eel-A1**
 - Oskab öelda oma nime ja küsida teistelt nende nime.
 - Oskab kasutada ja mõistab lihtsaid arve igapäevavestluses.
 - Oskab küsida ning öelda nädalapäeva, aega ja kuupäeva.
 - Oskab küsida ja öelda sünnikuupäeva.
 - Oskab küsida ja öelda telefoninumbrit.
 - Oskab öelda oma vanust ja küsida teiste vanust.
 - Oskab info saamiseks küsida väga lihtsaid küsimusi (nt „Mis see on?“) ja mõistab ühe- või kahesõnalisi/-viipelisi vastuseid.
- Rohkem on pluss-tasemete (**A2+**, **B1+**, **B2+**) kirjeldusi.

Hääduspädevuse uued skaalad (5.1)

Kolm uut skaalat asendavad 2001. a hääduspädevuse skaala (skaalatabel 45):

- Üldine hääduspädevus:
 - mõistetavus – kui palju peab kuulaja kõneleja sõnumi mõistmiseks pingutama;
 - teiste keelte mõju ulatus;
 - häälikute õigsus;
 - prosoodiliste vahendite kasutamise oskus.
- Häälikute artikulatsioon: artikulatsiooni selgus ja täpsus
- Prosoodilised vahendid:
 - rõhu, intonatsiooni ja/või rütmi valdamine;
 - oskus kasutada ja varieerida rõhku ning intonatsiooni konkreetse sõnumi rõhutamiseks.

Veebisuhtlus (3.3.1.3)

Veebivestlus ja –arutelu

- suhtlus samaaegselt (reaalajas) või vaheldumisi;
- osalemine pikemas suhtluses;
- sõnumite ja oma seisukohtade postitamine;
- kommentaarid (nt hinnangud) teiste postitustele;
- arvamuse avaldamine lisatud meediafailide kohta;
- oskus kasutada sümboleid, pilte ja muid koode sõnumi tooni, rõhu ja prosoodia, aga ka tunnete või emotsioonide, iroonia jne väljendamiseks.

Eesmärgipärased veebitoimingud ja koostöö

- internetis kaupade ja teenuste ostmine;
- tingimuste üle läbirääkimine (nii teenindaja kui ka kliendina);
- koostööd nõudvates projektides osalemine;
- suhtlusprobleemide lahendamine.

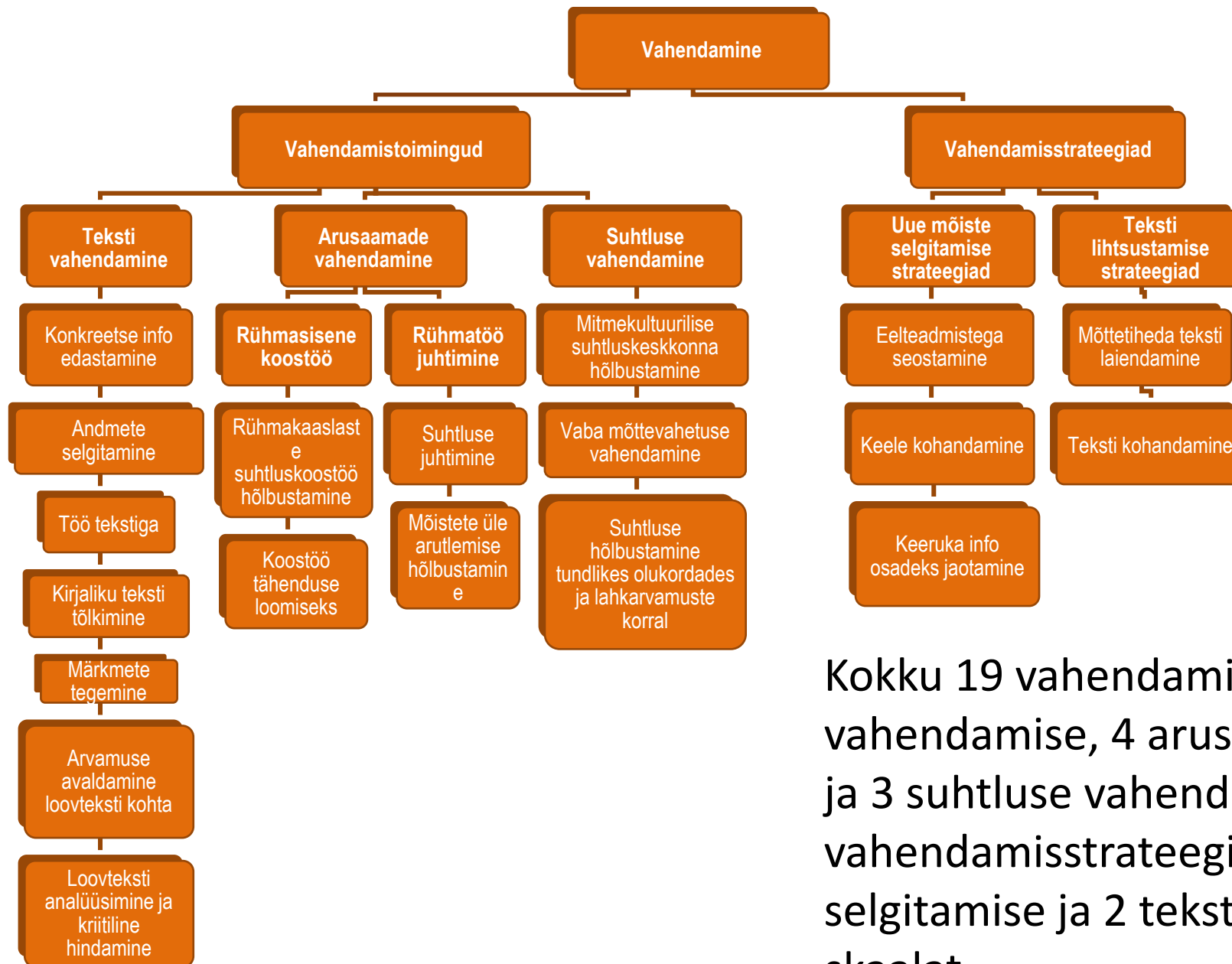
Kirjanduse lugemine

- Ajaviitelugemine (3.1.1.3 kirjaliku teksti mõistmine)
 - Kirjeldused koondatud teistest skaaladest
- Loovteksti kohta isikliku arvamuse avaldamine (3.4.1.1 teksti vahendamine)
 - Vähem intellektuaalne tegevus, madalamad tasemed
- Loovtekstide analüüs ja kriitika (3.4.1.1 teksti vahendamine)
 - Intellektuaalsem tegevus, kõrgemad tasemed

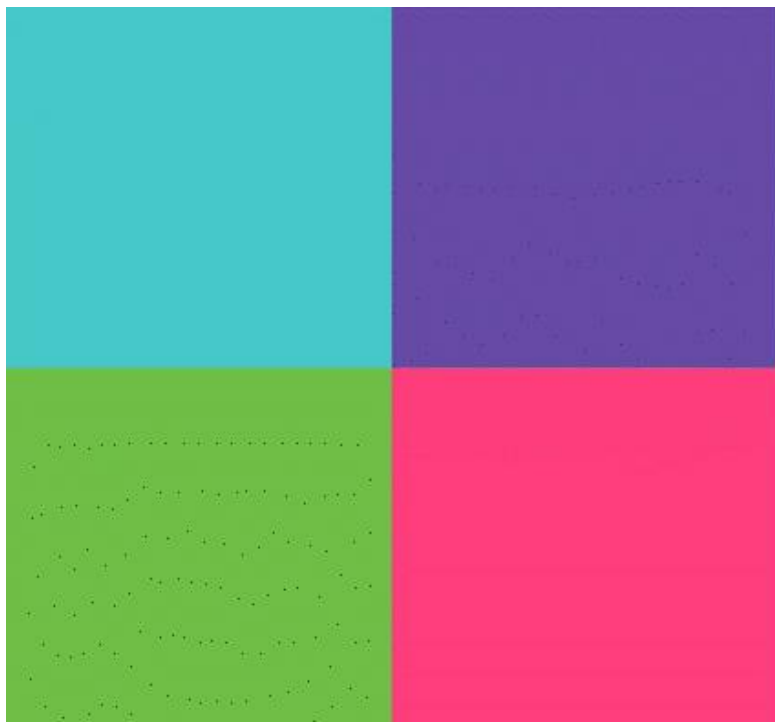
Vahendamine (3.4)

- Käsitletud laiemalt kui raamdokumendis: lisaks ühest keelest teise vahendamisele hõlmab suhtluse ja õppimisega seotud vahendamist ning sotsiaalset ja kultuurilist vahendamist.
 - Vahendades tegutseb keelekasutaja või -õppija ühiskonna liikmena, kes aitab suhelda, tähendust luua ja seda vahendada kas **ühe keele piires, eri modaalsuste vahel** (nt suulisest keelest viipekeelde või vastupidi) või **ühest keelest teise** (keeltevaheline vahendamine).
 - **Teksti vahendamine** seisneb teksti sisu edasiandmisel teisele inimesele, kes keeleoskuse puudumise või kultuuriliste, semantiliste või tehniliste takistuste tõttu teksti ise ei mõista.
 - **Arusaamade vahendamise** puhul aidatakse teistel mõista teadmisi ja mõisteid juhtudel, mil nad ise kõnealustele teadmistele ja mõistetele ligi ei pääse.
 - **Suhtluse vahendamise** eesmärk on hõlbustada üksteisemõistmist ja edukat suhtlemist keelekasutajate või -õppijate vahel, kel võivad olla erinevad isiklikud, sotsiokultuurilised, sotsiolingvistilised või intellektuaalsed seisukohad.

Kokku 19 vahendamistoimingute (7 teksti vahendamise, 4 arusaamade vahendamise ja 3 suhtluse vahendamise) skaalat ja 5 vahendamisstrateegiate (3 uute mõistete selgitamise ja 2 teksti lihtsustamise) skaalat.

Mitmekeelsus ja - kultuurilisus

Multilingualism vs plurilingualism

Terminiga plurilingualism rõhutatakse, „et kui üksikisiku keelekogemus avardub kultuurikontekstis koduselt keelelt kogukonnas laiemalt kõneldavale keelele ja edasi (koolis, kõrgkoolis või vahetu suhtlemise käigus omandatud) teiste rahvaste keelele, **ei talleta ta neid keeli ja kultuuriteadmisi eraldi**, vaid kujundab suhtluspädevuse, millesse annavad oma panuse kõigi keelte teadmised ja kogemused ning kus **omandatud keeled põimuvad ja üksteist mõjutavad.**“
(Raamdokument, osa 1.3)

Raamdokumendi seisukohad

- Keelehariduse eesmärk on teisenenud:
 - Sihiks ei peeta enam lihtsalt ühe, kahe või isegi kolme keele üksteisest lahus omandamist ega võeta ideaaletaloniks vastavat keelt emakeelena kõnelejat. Püütakse hoopis arendada inimese kogu keelepagasit, kus igal keelelisel võimel on oma koht. (Raamdokument, osa 1.3)
- Põhiseisukohad:
 - keeled põimuvad ja mõjutavad üksteist;
 - keeli ja kultuuriteadmisi ei talletata eraldi;
 - kõik keelelised teadmised ja kogemused toetavad suhtluspädevuse kujunemist;
 - eesmärk ei ole eri keelte samal tasemel omandamine, vaid võime (ja valmisolek) varieerida omandatud keelte kasutamist, lähtudes sotsiaalsest ja suhtlussituatsioonist;
 - keelebarjääre on suhtluses võimalik ületada ja sõnumite edastamiseks võib samas olukorras sihipäraselt kasutada eri keeli.

Mitmekeelsuse ja –kultuurilisuse pädevus

Mitmekultuurilise pagasi kasutamine

- kultuuriliste, sotsiopragmaatiliste ja sotsiolingvistiliste tavade ja viidete ära tundmine ning nendega arvestamine
- seisukohtade, teguviiside ja sündmuste sarnasuste ja erinevuste ära tundmine ning tõlgendamine;
- olukorra tasakaalustatud ja kriitiline hindamine.

Mitme keele mõistmine

- eri keelte sarnasuste kasutamine, virvasõnade äratundmine (alates tasemest B1);
- eri keeltes paralleelallikate kasutamine (alates tasemest B1);
- kõigist (eri keeltes) kättesaadavatest allikatest saadud info koondamine.

Mitmekeelsele pagasile toetumine

- keelekasutuse kohandamine vestluspartnerite keeleoskuse järgi;
- vajaduse korral korraga mitme keele kasutamine või keelte vahetamine;
- eri keeltes millegi selgitamine ja täpsustamine;
- eeskuju näidates teisi mitme keelte kasutamisele õhutamise

Millisele keeleoskustasemele vastavad järgmised kirjeldused?

Mitmekultuurilise pagasi kasutamine

B2

- Tunneb ära ja analüüsib kultuurierinevustest tulenevate toimimisviiside (nt žestid, hääletugevus või viipekeelee puhul viibete suurus) sarnasusi ja erinevusi ning oskab arutleda nende tähtsuse üle, et saavutada vastastikust mõistmist.
- Mõistab kultuuridevahelises suhtlusolukorras, et mõnes kultuuris enesestmõistetavat ei pruugita teistes samamoodi tõlgendada, ning oskab kohasel viisil reageerida ja end väljendada.
- Oskab konkreetsele kultuurile omaseid kultuurilisi viiteid üldiselt kohasel viisil tõlgendada.
- Oskab analüüsida ja selgitada oma ja mõnele teisele kultuurile omaseid suhtlusviise ja nende tõttu tekkida võivate väärimõistmiste ohtu.

Mitme keele mõistmine

A2

- Mõistab lühikesi, selgelt esitatud teadaandeid, kasutades seda, mida on eri keeltes versioonidest mõistnud.
- Mõistab lühikesi, selgelt esitatud teateid ja juhiseid, kasutades seda, mida on eri keeltes versioonidest mõistnud.
- Oskab asjakohase info leidmiseks kasutada eri keeltes paralleelselt esitatud lihtsaid hoiatusi, juhiseid ja tooteinfot.

Mitmekeelsele pagasile toetumine

B1

- Oskab igapäevaolukorras loovalt kasutada oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvate keelte vähest keelevara, et tulla toime ootamatus olukorras

A1

- Oskab kasutada eri keeltes omandatud väga piiratud keelevara, mis võimaldab teha väga lihtsaid ja konkreetseid igapäevatoiminguid, kui vestluskaaslane on abivalmis.

B2

- Oskab vahetada oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli, et anda vestluskaaslastele edasi konkreetset infot või arutada nendega mõnd oma huvivaldkonna teemat.
- Oskab suhtluskoostöös kasutada oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli, et selgitada ülesannet, põhietappe, vajalikke otsuseid ja oodatavaid tulemusi.
- Oskab kasutada oma mitmekeelsesesse pagasisse kuuluvaid keeli, et innustada teisi kasutama keeli, milles nad suudavad end vabamalt väljendada

Tänan!

